כיתה ט' | ספרות | שיעור 1 מתוך 4 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט'. היצירות הנלמדות משתנות בין הזרמים ובין בתי הספר; בדקו את רשימת היצירות של בית הספר ושל הפיקוח בזרם שלכם.

מסע אל המדבר: ויקטוריה יוצאת לדרך

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יזהו את רכיבי ההיצג (אקספוזיציה): הדמות, המקום, הזמן והבעיה
- התלמידים יתארו את מטרת הנסיעה של ויקטוריה ואת התוכניות שהיא שוקלת בדרך
- התלמידים יבחינו בניגוד בין ירושלים לבין המדבר והקיבוץ כניגוד בין שני עולמות

📚 הטקסט

את הטקסט המלא קוראים מתוך מקראת הספרות של הכיתה או מהאנתולוגיה שבבית הספר. מטעמי זכויות יוצרים מופיעים כאן רק ציטוטים קצרים.

הסיפור פורסם בקובץ "תפוחים מן המדבר" (ספריית פועלים, 1986). כדאי שהתלמידים יקראו את כל הסיפור לפני השיעור השני, או שהמורה יקרא בקול את הפתיחה בשיעור הראשון.

קוראים בכיתה את פתיחת הסיפור: הנסיעה באוטובוס מירושלים לקיבוץ.

📖 הסבר למורה

ויקטוריה אברבנאל, אישה שומרת מצוות משכונת "שערי חסד" בירושלים, נוסעת לקיבוץ בנגב כדי להחזיר הביתה את בתה רבקה. רבקה עזבה את בית הוריה וחיה בקיבוץ עם בן זוגה דובי, בלי נישואים. הסיפור כולו מתרחש בתוך יממה אחת.

בדרך ויקטוריה מתלבטת איך תפעל: לצעוק ולמשוך את בתה בכוח, או לדבר על לבה. בזיכרונה עולה איך הכירה רבקה את דובי, קצין שבא לדבר עם בנות על שירות בצבא, ואיך "בגיל שמונה-עשרה קמה ונסעה אליו אל המדבר".

ההיצג מציב את הבעיה ואת הציפייה: הקורא מצפה לעימות. כדאי לשים לב כבר עכשיו לשאלה שתלווה את כל הסיפור: האם ויקטוריה תחזור הביתה אותה אישה שיצאה?

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דק')

חומרים: מקראת הספרות (הסיפור המלא), לוח, דף עבודה

1. **פתיחה (5 דק'):** שאלה פתוחה על הלוח: "מה הייתם עושים אילו מישהו שאתם אוהבים בחר דרך שאתם לא מסכימים איתה?". שומעים כמה תשובות בלי לשפוט.

2. **הסבר (10 דק'):** מזכירים מהו היצג (מי, איפה, מתי, מה הבעיה) וקוראים בקול את פתיחת הסיפור עד ההגעה לקיבוץ.
3. **פעילות בזוגות (15 דק'):** ממלאים טבלה: מה אנחנו יודעים על ויקטוריה (מראה, אמונה, משפחה), על רבקה ועל דובי, ומה ויקטוריה מתכננת לעשות. מסמנים בטקסט מילים שמבטאות את רגשותיה.
4. **דיון (10 דק'):** שאלות הדיון שלמטה, ברמת ההבנה ואחר כך הפרשנות.
5. **סיכום (5 דק'):** כל תלמיד כותב משפט אחד: "אני חושב/ת שבסוף הסיפור ויקטוריה..." ושומר אותו לשיעור הרביעי.

💬 שאלות לניתוח

הבנה (מה כתוב ביצירה?)

- לאן נוסעת ויקטוריה ולשם מה?
- מי זה דובי ואיך הכירה אותו רבקה?
- אילו שתי דרכים לפעול שוקלת ויקטוריה בדרך?

פרשנות (מה זה אומר?)

- מה מלמדים אותנו פרטי הלבוש וההקפדה של ויקטוריה על עולמה?
- מדוע לדעתכם בחרה הסופרת לספר את הסיפור דרך עיניה של ויקטוריה ולא דרך עיני רבקה?

הערכה (מה אני חושב/ת?)

- האם נכון שהורה ינסה להחזיר בכוח ילד בוגר שבחר דרך אחרת? נמקו.

💡 הערות למורה

הסיפור עוסק במתח בין העולם הדתי לחילוני ובזוגיות מחוץ לנישואים. כדאי לנהל את הדיון בכבוד לשני העולמות: הסיפור אינו "צוחק" על ויקטוריה, אלא מלווה את השינוי שלה. בכיתה מגוונת חשוב לקבוע כללי שיח לפני הדיון. למתקשים: לתת את טבלת ההיצג עם חלק מהתאים כבר מלאים.

📝 בדף העבודה

ההיצג: מי, איפה, למה: 7 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- "תפוחים מן המדבר" (ויקיפדיה)
- ספרות בחטיבת הביניים: אתר המפמ"ר במשרד החינוך

מחוון: ההיצג: מי, איפה, למה

1. ויקטוריה אברבנאל; ירושלים (שכונת "שערי חסד"); קיבוץ בנגב; יממה אחת.
2. ב. להחזיר את בתה רבקה הביתה לירושלים.
3. דובי היה קצין בצבא שבא להסביר לבנות על שירות בצבא; רבקה ודובי שמרו על קשר, ובגיל 18 נסעה אליו.
4. לצעוק עליה ולמשוך אותה בכוח מהקיבוץ, או לדבר על לבה ולהסביר לה בנחת.
5. למשל: נחושה, עצמאית, אמיצה, מרדנית. לקבל כל תכונה שמנומקת מהמשפט (עזבה לבד, בגיל צעיר, למקום רחוק).
6. למשל: עולם דתי מול חילוני; עיר מול מדבר; הקפדה על צניעות מול חופש בלבוש ובאורח חיים; בית משפחה מול חיים בקהילה.
7. **מחוון לכתיבה:**
   - תוכן (4 נק'): המחשבות מתאימות למה שידוע על ויקטוריה מההיצג: כעס, דאגה, התלבטות
   - גוף ראשון וקול הדמות (3 נק'): כתוב בגוף ראשון ובלשון שמתאימה לדמות
   - לשון (3 נק'): משפטים שלמים, פיסוק ואיות